

₹10  
SHARES

सकाळ

जुलै २०२६ | किंमत ५० रुपये

# MONEY



'मी पुन्हा  
येईन...!'



शेअर बाजारातील  
'जुलै इफेक्ट'



राजेश एक्स्पॉर्ट्सचे  
मसूलकोडे



'सात्त्विक'  
गुंतवणूक

INCOMETAX  
RETURN  
भरताय?



विनादावा पैशांसाठी  
नवे पोर्टल

# ‘सात्त्विक’ गुंतवणूक



**सुहास राजदेकर**

suhas.rajderkar@gmail.com

**शे** अर बाजारामध्ये गुंतवणुकीचे अनेक प्रकार आणि संकल्पना सातत्याने विकसित होत आहेत. काही गुंतवणूकदार फक्त परताव्याकडे पाहतात, तर काही गुंतवणूक करताना नैतिकता, संस्कृती, पर्यावरण आणि सामाजिक मूल्यांनाही महत्त्व देतात. जगभरात ‘एथिकल इन्व्हेस्टिंग’, ‘ईएसजी’, ‘ग्रीन फंड’ यांसारख्या संकल्पना वेगाने लोकप्रिय होत असताना भारतातही आता त्याची औपचारिक सुरुवात झाली आहे. भारतातील पहिल्या ‘सात्त्विक इंडेक्स’ची स्थापना नुकतीच १९ जून २०२६ रोजी झाली असून, ‘बीएसई सात्त्विक इंडेक्स-१००’ असे या इंडेक्सचे नाव आहे. त्यावर टाकलेला हा प्रकाशझोत...

**भा** रतातील पहिल्या ‘सात्त्विक इंडेक्स’ची स्थापना नुकतीच १९ जून २०२६ रोजी झाली असून, ‘बीएसई सात्त्विक इंडेक्स-१००’ असे या इंडेक्सचे नाव आहे. नावातच असलेल्या ‘सात्त्विक’ शब्दातून या इंडेक्समध्ये कोणते शेअर असतील आणि कोणते वर्ज्य असतील, याची कल्पना येते. नैतिक आणि सांस्कृतिक मूल्यांवर आधारित या निर्देशांकामध्ये निवडक १०० शेअरचा समावेश असेल. हे शेअर ‘बीएसई ५००’ इंडेक्समधून निवडले जातील. प्रत्येक शेअरला ठराविक वजन (वेटेज) असेल.

सध्या या इंडेक्समध्ये सर्वाधिक वजन (वेटेज) असलेले तीन शेअर पुढीलप्रमाणे आहेत-

- एचडीएफसी बँक : ९.७९ टक्के
- आयसीआयसीआय बँक : ७.६९ टक्के
- रिलायन्स इंडस्ट्रीज : ७.६४ टक्के

या इंडेक्समधील कंपन्यांच्या शेअरचे पुनरावलोकन वर्षातून दोन वेळा जून आणि डिसेंबरमध्ये केले जाईल. आवश्यकतेनुसार त्यात बदल करण्यात येतील.

## शेअरची निवड कशी होते?

‘सात्त्विक इंडेक्स’ ही ‘अहिंसा’ आणि ‘सात्त्विक उत्पादने’ या संकल्पनांवर आधारित असल्यामुळे यातील कंपन्या केवळ आर्थिक निकषांवर निवडल्या जात नाहीत. त्या आपल्या सांस्कृतिक, नैतिक आणि सात्त्विक जीवनपद्धतीशी सुसंगत असणे आवश्यक असते. मद्य, तंबाखू, जुगार, अश्लीलता आणि प्राणिहिंसेशी संबंधित कंपन्यांना या इंडेक्समध्ये स्थान दिले जात नाही.

उदा. पुढील कंपन्यांचा समावेश या इंडेक्समध्ये होणार नाही-

- मद्य : युनायटेड स्पिरिट्स, रॅडिको खेतान, सुला वाईनयार्ड, युनायटेड ब्रुवरीज
- तंबाखू : आयटीसी, गॉडफ्रे फिलिप्स, व्हीएसटी इंडस्ट्रीज
- मांसाहार/प्राणिहिंसा : वेंकीज इंडिया, अपेक्स फ्रोजन फूड्स
- चर्मोद्योग : मिर्झा इंटरनॅशनल, सुपरहाऊस लि.
- जुगार : डेल्टा कॉर्प

‘बीएसई सात्त्विक इंडेक्स-१००’मधील शेअर निवडण्याचे अत्यंत कडक आणि शास्त्रशुद्ध निकष आहेत.

१. शेअर निवडण्याचे मुख्य निकष : कोणतीही कंपनी ‘सात्त्विक इंडेक्स’मध्ये समाविष्ट करण्यासाठी दोन टप्प्यांत छाननी (स्क्रीनिंग) केली जाते.

व्यवसायावर आधारित बंदी- कंपनी पुढीलपैकी कोणत्याही व्यवसायात प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे गुंतलेली असेल, तर तिला थेट वगळले जाते.

● प्राणिहिंसा आणि मांस : कत्तलखाने, पोल्ट्री, मांस किंवा सी-फूड प्रक्रिया करणाऱ्या कंपन्या, तसेच प्राण्यांवर प्रयोग करणाऱ्या सौंदर्यप्रसाधन कंपन्या.

● व्यसन आणि जुगार : मद्य, तंबाखू, सिगारेट, लॉटरी किंवा कॅसिनो व्यवसाय.

● अश्लीलता : चित्रपट, ओटीटी किंवा मीडिया क्षेत्रातील सात्त्विक मूल्यांशी विसंगत असलेल्या कंपन्या.

२. आर्थिक व लिक्विडिटी निकष : कंपनी फक्त ‘सात्त्विक’ असणे पुरेसे नाही, तर ती आर्थिकदृष्ट्याही सक्षम असणे

## क्षेत्र आणि प्रमुख कंपन्यांचे स्थान

आवश्यक आहे. तसेच कंपनी आधीच 'बीएसई ५००' या मुख्य निर्देशांकाचा भाग असावी लागते. म्हणजेच ती भारतातील प्रमुख ५०० कंपन्यांपैकी एक असणे आवश्यक आहे.

- **तरलता (Liquidity) :** कंपनीच्या शेअरमध्ये नियमित आणि मोठ्या प्रमाणावर खरेदी-विक्री होणे आवश्यक आहे, जेणेकरून गुंतवणूकदारांना व्यवहार सहज करता येतील.

## कोणत्या क्षेत्राला किती स्थान?

या इंडेक्समध्ये फायनान्शियल सेक्टरचा दबदबा सर्वाधिक आहे. 'शरियत इंडेक्स'मध्ये बँकांना स्थान नसते. मात्र, 'सात्विक इंडेक्स'मध्ये बँकिंग सेवा समाजोपयोगी मानली गेल्यामुळे त्यांना महत्वाचे स्थान देण्यात आले आहे.

| क्षेत्र                      | अंदाजे वेटेज (%) | प्रमुख कंपन्या                                    |
|------------------------------|------------------|---------------------------------------------------|
| फायनान्शियल सर्व्हिसेस       | ३५ ते ३८         | एचडीएफसी बँक, आयसीआयसीआय बँक, अँक्सिस बँक, एसबीआय |
| माहिती तंत्रज्ञान            | १५ ते १८         | टीसीएस, इन्फोसिस, एचसीएल टेक, विप्रो              |
| ऑइल आणि गॅस/एनर्जी           | १० ते १२         | रिलायन्स इंडस्ट्रीज                               |
| एफएमसीजी                     | ८ ते १०          | हिंदुस्तान युनिलिव्हर, ब्रिटानिया                 |
| वाहन उद्योग, उत्पादन क्षेत्र | ७ ते ९           | मारुती सुझुकी, महिंद्रा अँड महिंद्रा              |

## कॅपिंगची तरतूद

या इंडेक्समध्ये कोणत्याही एका मोठ्या कंपनीचा प्रभाव अतिप्रमाणात वाढू नये म्हणून '१० टक्के कॅपिंग'चा नियम लागू करण्यात आला आहे. म्हणजे रिलायन्स किंवा एचडीएफसी यांसारखी कंपनी कितीही मोठी झाली, तरी या इंडेक्समध्ये तिचे वजन (वेटेज) १० टक्क्यांपेक्षा अधिक ठेवले जात नाही. यामुळे गुंतवणूकदारांचे पैसे विविध कंपन्यांमध्ये संतुलित पद्धतीने विभागले जातात आणि जोखीम काही प्रमाणात कमी करण्यास मदत होते.



Shikshana Prasarak Mandal's

**Sir Parashurambhau College** (Empowered Autonomous),  
Tilak Road, Pune-411 030



ADMISSION FOR BBA AND BBA IB  
ONLY THROUGH  
MH-CET EXAMINATION

### COURSE HIGHLIGHTS

- Expert Faculty
- Industry-oriented Curriculum
- Green Campus In The Heart Of The City
- Hostel Facility For Meritorious Students
- Strong Placement & Entrepreneurship Development support

## B.Sc. AI & ML ARTIFICIAL INTELLIGENCE & MACHINE LEARNING

3 YEAR DEGREE COURSE

- AI Statistics & Data Analytics
- Data Visualization & Storytelling
- Big Data & Cloud Computing
- Real-world Projects & Internship

## B.Sc. DATA SCIENCE (4 YEAR DEGREE PROGRAM)

AEDP : Apprenticeship Embedded  
Degree Programme

(Last 3 semester guaranteed Internship with stipend)

- Statistics & Data Analytics
- Data Visualization & Storytelling
- Big Data & Cloud Computing
- Real-world Projects & Internship

## B.Sc. CYBER SECURITY (3 YEAR DEGREE COURSE)

- ✓ Cyber Defense & Threat Analysis
- ✓ Network Security
- ✓ Ethical Hacking
- ✓ Digital Forensics
- ✓ Industry Tools & Certifications
- ✓ Real-world Projects & Internship

## B.Sc. COMPUTER SCIENCE (3 YEAR DEGREE COURSE)

- ✓ Programming Fundamentals
- ✓ Data Structures & Algorithms
- ✓ Web Development
- ✓ Database Management
- ✓ Operating Systems
- ✓ Mini Projects & Industry Exposure

## B.Sc. MICROBIOLOGY 3 Year DEGREE PROGRAM

- Well-equipped Laboratory
- Experienced Faculty
- Skill Enhancement
- Industrial Exposure
- On Job Training
- Placement Assistance

## B.Sc. BIOTECHNOLOGY 3 Year DEGREE PROGRAM

- Infrastructure
- Experienced faculty
- Skill Enhancement
- Industrial Exposure
- Internships, on job training (OJT)
- Placement Assistance

## B.A. (Civil Services) 3 YEAR DEGREE COURSE

1. Most coveted career option
2. UPSC/MPSC preparation takes 3-4 years, on average. Begin while pursuing your degree
3. UPSC/MPSC syllabus integrated into NEP BA structure
4. Opens careers in civil services, social, development and private sectors

**S.P. College Help Line No. : +91 7058 009 109**

## 'सात्त्विक' गुंतवणूक

## इंडेक्सचा परतावा किती?

म्युच्युअल फंड किंवा शेअरमध्ये भविष्यात किती परतावा मिळेल, हे निश्चितपणे सांगता येत नाही. मात्र, या इंडेक्सची मागील कालावधीसाठी चाचणी करण्यात आली असता, चांगले निष्कर्ष दिसून आले आहेत.

२० जून २००५ ही आधार तारीख आणि १००० अंश हा आधार धरून केलेल्या अभ्यासानुसार...

- तीन वर्षांचा चक्रवाढ परतावा : १२.२२ टक्के
- पाच वर्षांचा चक्रवाढ परतावा : ११.११ टक्के
- दहा वर्षांचा चक्रवाढ परतावा : १३.७० टक्के

तीनही कालावधींमध्ये हा परतावा १० टक्क्यांपेक्षा अधिक राहिला असून, तो बँक किंवा पोस्ट ऑफिस ठेवींवरील व्याजदरांपेक्षा चांगला आहे. मात्र, भविष्यातही तो तसाच राहील, याची शाश्वती देता येत नाही.

## बाजारमूल्य विविधता

या इंडेक्समध्ये बाजारमूल्याचे कठोर बंधन नसले, तरी निवडीचे निकष पाहता बहुतेक लार्ज-कॅप कंपन्यांचा यात समावेश होऊ शकतो. त्याचबरोबर काही मिड कॅप कंपन्यांनाही स्थान मिळू शकते. मात्र, त्यांच्यात पुरेशी तरलता (लिक्विडिटी) असणे आवश्यक आहे. उदा. डिक्सन, कमिन्स, पॉलिक्वॅब, मुथूट फायनान्स

या इंडेक्समधील १०० कंपन्यांपैकी साधारण ३० ते ३५ कंपन्या मिड-कॅप, ६५ ते ७० कंपन्या लार्ज-कॅप आहेत.

## जोखीम काय आहे?

१. शेअर बाजारातील जोखीम : शेअर बाजारातील गुंतवणूक ही नेहमीच जोखमीची असते. शेअरचा भाव असंख्य घटकांवर अवलंबून असते. त्यामुळे दीर्घकालीन दृष्टिकोन आणि जोखीम स्वीकारण्याची तयारी असलेल्या गुंतवणूकदारांनीच याकडे पाहिले.

२. फंड मॅनेजरचे मर्यादित स्वातंत्र्य : विशिष्ट तत्वांवर आधारित असल्यामुळे फंड मॅनेजरला पूर्ण स्वातंत्र्य मिळत नाही. उदा.

'आयटीसी'ची कामगिरी चांगली असली, तरी ती तंबाखूशी संबंधित असल्यामुळे फंड मॅनेजर तिचे शेअर घेऊ शकत नाही.

३. लिक्विडिटी आणि ट्रॅकिंग एरर : तरलतेच्या मर्यादा व इंडेक्सपेक्षा वेगळा परतावा मिळण्याची शक्यतांमुळे जोखीम वाढू शकते.

४. सात्त्विक विरुद्ध व्यावहारिक गुंतवणूक : काही वेळा विशिष्ट क्षेत्रातील शेअरमध्ये मोठी तेजी येते. मात्र, ते शेअर 'सात्त्विक इंडेक्स'मध्ये नसल्यास गुंतवणूकदारांना त्या वाढीचा फायदा मिळत नाही. उदा. युनायटेड स्प्रिट्स, रॅडिको खेतान अशा कंपन्यांच्या शेअरमधील तेजीचा 'सात्त्विक इंडेक्स' गुंतवणूकदारांना फायदा होणार नाही.

५. 'अल्फा' जनरेशनची मर्यादा : दीर्घकालात दर्जेदार फ्लेक्सी कॅप किंवा मल्टी कॅप फंड बेंचमार्कपेक्षा तीन ते पाच टक्के अधिक परतावा देऊ शकतात. मात्र, थोड्या फंडचे गुंतवणूक विश्व मर्यादित असल्यामुळे त्यांना हे सातत्याने साध्य करणे कठीण ठरू शकते.

थोडक्यात, कागदावरची 'सात्त्विक गुंतवणूक' ही संकल्पना विचार म्हणून आकर्षक आणि नैतिक वाटते; मात्र गुंतवणुकीचा अंतिम उद्देश संपत्ती निर्माण करणे हाच असतो. त्यामुळे भावनिक किंवा सांस्कृतिक मूल्यांपेक्षा 'रिस्क-अॅडजस्टेड रिटर्न' आणि 'पोर्टफोलिओ डायव्हर्सिफिकेशन' अधिक महत्त्वाचे ठरतात. तरीही, 'सात्त्विक इंडेक्स' अशा कंपन्यांची निवड करतो, ज्या आर्थिकदृष्ट्या सक्षम असून, नैतिकदृष्ट्याही स्वच्छ मानल्या जातात. भविष्यात या इंडेक्सवर आधारित म्युच्युअल फंड किंवा ईटीएफ बाजारात आल्यास, पारंपरिक; तसेच 'एथिकल' गुंतवणूकदारांसाठी हा एक वेगळा आणि आकर्षक पर्याय ठरू शकतो. सात्त्विक विचारसरणीला आर्थिक गुंतवणुकीची जोड देण्याचा हा भारतातील पहिला प्रयत्न मानला जात असून, येत्या काळात अशा प्रकारच्या योजनांकडे गुंतवणूकदारांचे लक्ष वाढण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

(लेखक भांडवली बाजाराचे अनुभवी अभ्यासक-विश्लेषक आहेत. ☎ ९८२३६६६९१३)

₹

## सात्त्विक इंडेक्स व शरियत इंडेक्स यांच्यातील तुलनात्मक फरक

अनेकांना 'सात्त्विक इंडेक्स' आणि 'शरियत इंडेक्स' सारखेच वाटू शकतात; मात्र दोन्हीमध्ये मूलभूत फरक आहेत. थोडक्यात, 'शरियत इंडेक्स' मुख्यतः 'व्याजमुक्त' आणि 'कर्जमुक्त' संकल्पनेवर भर देतो; तर 'सात्त्विक इंडेक्स' 'अहिंसा' आणि 'सात्त्विक उत्पादने' यांवर भर देतो.

| निकष                             | बीएसई सात्त्विक १०० इंडेक्स                                                                                                                                           | शरियत इंडेक्स                                                                                                                                                    |
|----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| मूलभूत तत्त्व                    | हिंदू/भारतीय संस्कृतीतील सात्त्विक विचारसरणी आणि अहिंसेवर आधारित                                                                                                      | इस्लामिक शरियत नियमांवर आधारित                                                                                                                                   |
| बँका आणि फायनान्शियल कर्जमर्यादा | यामध्ये कंपन्यांच्या कर्जावर कोणतीही कडक मर्यादा नसते. बँका आणि फायनान्शियल कंपन्यांचा यात समावेश होतो. एचडीएफसी बँक, आयसीआयसीआय बँक यांचा या इंडेक्समध्ये समावेश आहे | यामध्ये व्याजावर चालणाऱ्या बँका आणि फायनान्शियल कंपन्यांवर पूर्ण बंदी असते. तसेच कंपनीवर एकूण भांडवलाच्या ३३ टक्क्यांपेक्षा जास्त कर्ज नसावे, असा कडक नियम असतो. |
| व्यवसाय बंदी                     | मद्य, तंबाखू, जुगार आणि प्राणिहिंसा करणाऱ्या कंपन्या वर्ज्य असतात.                                                                                                    | मद्य, तंबाखू, जुगार, प्राणिहिंसा, अश्लीलता या क्षेत्रांवर बंदी                                                                                                   |